

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Andra Kammaren. N:o 48.

Lördagen den 19 Maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes föredragningen af Särskilda Utskottets Utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner N:is 2 och 3, afseende förändrad organisation af landtförsvaret, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner i dithörande ämnen.

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

I ordningen förekom § 2 i det af Utskottet under punkten 1 framställda förslag till *lag om härordningen*, hvilken paragraf lydde sålunda:

»1. *Linietrupperne* utgöras af *fotfolk, ryttteri, artilleri, ingenjörtrupper* och *träng*; *landstormen* endast af *fotfolk*.

2. *Reservtrupperne* uppsättas endast vid fotfolket, ryttteriet och artilleriet.

3. *Linie- och reservtrupperne* sammansättas dels af en, hufvudsakligen ur de värnpligtiges led anskaffad, *stam*, dels af värnpligtige (beväring); *depottrupperne* hufvudsakligast af värnpligtige; *landstormen* uteslutande af värnpligtige.»

Efter uppläsning häraf yttrade

Herr Danielson: Med anledning af det beslut, Kammaren fattat rörande § 1, anhåller jag att momentet 2 i denna § måtte helt och hållet utgå, samt att i mom. 3 orden »och reservtrupperna» uteslutas.

Vidare yttrades ej. Med bifall till Herr Danielsons yrkande, beslöt Kammaren, att mom. 2 äfvensom de i mom. 3 förekommande orden »och reserv» skulle utgå. Återstående delar af paragrafen godkändes.

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

§ 3 hade följande lydelse:

»1. *Fotfolket* består af 26 regementen. På *fredsfot* samman-
sätts dessa vid 21 regementen af 2 bataljoner, vid 4 regementen
af 1¹/₂ bataljon och vid 1 regemente af 1 bataljon. Under hvarje
regemente hörer äfven den inom dess område befintliga landstorm.

Då hären sättes på *krigsfot*, uppsätter hvardera af 21 regementen
3 linie- och 1 depot-bataljoner, hvardera af 4 regementen 2 linie-
och 1 depot-bataljoner samt 1 regemente 1 linie- och 1 depot-bataljon.
Vid *förstärkt krigsfot* tillkommer dessutom vid hvarje regemente 1
reservbataljon.

Hvarje bataljon består af 4 kompanier.

2. Regementets landstorm indelas, på sätt i lagen om allmänna
värnpligten stadgas, i landstormsafdelningar och dessa i sockenafdel-
ningar. Landstormsafdelningarna utgöra vid 21 regementen 8, vid 4
regementen 6 och vid 1 regemente 4.»

Rörande denna paragraf yttrade

Herr Danielson: Med anledning af de beslut, som Kammaren
fattat vid de två föregående §§, hemställer jag att ur denna § måtte
utgå de i första mom. andra stycket förekommande orden: »vid för-
stärkt krigsfot tillkommer dessutom vid hvarje regemente 1 reserv-
bataljon».

Hvad Herr *Danielson* sålunda föreslagit blef af Kammaren bi-
fallet.

Derpå föredrogs § 4, så lydande:

»*Rytteriet* består af 10 regementen, hvardera på *fredsfot* om 5
sqvadroner.

Då hären sättes på *krigsfot*, uppsätter hvarje regemente 4 linie-
sqvadroner, 1 ordonnansafdelning och 1 depotsqvadron. Vid *för-
stärkt krigsfot* tillkommer dessutom vid hvarje regemente 1 reserv-
sqvadron.»

Beträffande denna paragraf hade Herr Danielson uti sin i proto-
kollet för den 18 innevarande månad omförmälda, af åtskilliga ut-
skottsledamöter biträdda reservation, gjort den hemställan, att utom
den förändring, som af reservtruppernas indragning blefve en följd,
de i paragrafen föreslagna rytteriementenas antal måtte nedsättas
från 10 till 8.

Herr Hedlund anförde: Såsom herrarne finna, hafva reservan-
terna, det vill säga Herr Danielson och de som förenat sig med
honom, påyrkat att rytteriementenas antal, hvilket Utskottet före-
slagit till 10, skulle nedsättas till 8. I den reservation, som jag af-
gifvit emot landtförsvarskomiténs betänkande, har jag icke ifråga-
att någon ändring uti det af komitéen föreslagna antalet rytteri-
rege-

menten, men jag har i slutet af reservationen antydtt att, om det för kostnadernas hållande inom erforderliga gränser blefve nödigt att vidtaga en ytterligare reduktion, än den jag förordat, ett rytterregemente lämpligast skulle erbjuda sig dertill, hvarefter man kunde, om så påkallades, ingripa något på artilleriet. Jag tror också att det finnes goda skäl för en sådan reduktion, och bland andra sådana vill jag anföra det, att vid en transport af trupper till vårt land — en eventualitet som, efter hvad herrarne torde veta, synes mig temligen aflägsen, men som vi dock måste förutsätta vid behandlingen af en fråga, sådan som den föreliggande — det svåraste för fienden skulle blifva att öfverföra sitt rytter. Jag ber att på tal om detta ämne få återupprepa några ord, som jag vid ett föregående tillfälle yttrat och som då, efter hvad det föreföll mig, bemöttes med ett visst gäckeri eller upptogos såsom någonting rent af löjligt. Dessa ord hade jag citerat ur von der Goltz' uppsatts »Strategie», i hvilken framställes öfverste Blumes åsikter i ämnet. Öfverste Blume står Generalfältnarskalk Moltke mycket nära, och det är därför högst sannolikt att nämnda arbete är äfven ett uttryck af den senares uppfattning om saken. Jag hade vid förra tillfället boken icke till hands, utan citerade orden ur minnet, men jag skall nu be att få noggrant återgifva dem i öfversättning till vårt språk, och öfverlåter jag åt tviflarne att kontrollera öfversättningens samvetsgrannhet. Det heter sålunda, bland annat: »Mycket mindre gynnsam framställer sig transporten af trupper på fartyg. Belastar man stora krigsskepp med trupper, gör man dem derigenom stridsodugliga. Handelsångare åter sakna de nödiga inre inrättningarne. De måste förändras genom tidspillande arbete. Inskeppningen hänger på hammarnes tillstånd; utskeppningen på en fiendtlig kust är en svår sak. Mestadels blir det nödvändigt att landföra trupperna på båtar eller låta dem vada stora sträckor i vatten. En armécorps, hvilken behöfver 50 af de största skeppen» — det är nemligen en preussisk armécorps på 36,000 man, som här afses — »af hvilket hvart och ett lastar lika mycket som ett jernbantåg, kan samtidigt föras i land blott när landstigningsplatsen har en bredd af 20 kilometer. För hvilka faror en så stor eskader är utsatt på resan, ligger nära till hands. På sjötransporter af betydnenhet kunna blott de makter tänka, hvilka en betydlig egen transportflotta står till buds och som obetingadt beherska hafvet. Det läge, hvori en en gång till hälften landsatt corps skulle befinna sig, om en storm utbröte och hindrade den öfriga utskeppningen, erinrar oss om, hvilken stor vikt i allmänhet återgångsförbindelsen eger för en här.» — Ligger det nu något löjligt uti att tala om denna *samtidiga* landstigning, hvilken Öfverste Blume anser vara föreud med så stora svårigheter, så faller detta löjligen på honom och icke på mig, och jag tror att han kan tåla vid detta gäckeri, med hvilket man på visst håll mottog de af mig nu citerade orden. Jag har således ansett att man vid beräkandet af den styrka, som vårt lands försvar skulle kräfva, icke bör förbise ett så viktigt uttalande af en så betydande man, och jag tror att detta gäller i första rummet i fråga om rytteriet. Det är emellertid en stor skillnad emellan rytteriet och

*Angående
förändrad
organisation
af land-
försvaret
(Forts.)*

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

reservtrupperna, hvarom vi förut i dag talat. Linierytteriet, hvarom nu är fråga, är dock en trupp. De officerare, som der äro anstälde, hafva befäl, verksamhet och skolor, under det att de hundratals officerare, underofficerare och musikanter, som skulle erhålla fast anställning vid reserven, icke komme att hafva några egna trupper eller skolor, utan skulle anställas endast för en så aflägsen eventualitet som ett krig. Jag känner icke något land, der man har fast anställt befäl vid en sådan reserv. Det är således en väsentlig skilnad mellan rytteriet och dessa reservtrupper, ty trots herrarnes leenden, vidhåller jag fortfarande, att de senare skulle ej blott icke utgöra en förstärkning af vårt försvar, utan snarare i många fall försämra det, och jag förbinder mig att emot hvem som helst uppträda och försvara denna min åsigt i en offentlig disputationsakt, då platsen derfor icke är här i Kammaren. Med afseende å rytteriet åter är förhållandet helt annorlunda.

Skulle således, vid en blifvande sammanjenkning eller uppgörelse Kamrarna emellan, man från Första Kammarens sida fästa särskildt afseende på den reduktion i arméns styrka, hvarom här är fråga, så skall jag för min del icke tveka att gå in på en ökning till hvad reservanterna föreslagit rörande så väl rytteriet som artilleriet, men intill dess en sådan uppgörelse föreligger, röstar jag för bifall till reservanternas yrkande.

Så vidt jag, vid omsorgsfullt begrundande af de förhandlingar som nu här pågå, kunnat fatta, äro vi nu i färd med att skriva ett blad svensk historia, jemförligt med det som skrefs under decemberdagarne 1865. Hvad Andra Kammaren vidkommer, har den till detta blad redan lemnat sitt, i min tanke, rikliga bidrag, och det beror nu på Kongl. Maj:ts regering, på Första Kammaren och en god del af pressen, särskildt hufvudstadens press, om detta blad skall skrivas färdigt eller bortrivas ofullbordadt. Det alternativ, som för Första Kammaren föreligger, är då följande — jag ber att i det afseendet få upprepa hvad jag förut yttrat. Å ena sidan ett landtförsvar, som vi i farans stund icke kunna mobilisera till större styrka än 25,000 man; jag befarar att äfven denna siffra tarfvar en reduktion — och i denna del har mitt yttrande förblifvit oemotsagdt från statsrådsbänken; ett landtförsvar således, hvilket äfven de ifrigaste fredsvänner och de som minst låta inverka på sig af skrämnskotten om de faror af hvilka vårt land skulle hotas måste finna otillfredsställande, men som ändock medför en årlig utgift af 24 millioner. Vi hafva på denna sida tillika ett otillräckligt sjöförsvar, en sådan olämplig skatteform, som indelningsverket. Vi hafva tillika ojemma skattebördor, minnen från gamla tidens orättvisa; vidare demoraliserande kaserner, m. m. Detta å den ena sidan. Å andra sidan hafva vi, om reservanternas så mycket förkättrade förslag antages, en krigsstyrka af 100,000 man fullständigt väpnade, väl exercerade och, som jag hoppas, väl ledda, hvilket i väsentlig mån beror på befälet, och hvilken styrka tillika med lätthet kan mobiliseras. Här förutom 60,000 man i depoterna, vidare ett oberäkneligt antal förstärkningsmanskap, som kan vinnas genom nya åldersklassers inkallande; vidare och slutligen en stark landstorm, desto starkare ju

flere åldersklasser den kommer att omfatta, men svagare i samma mån dessa samma åldersklasser anslås till en reserv, som helt och hållet sväfvat i luften. Vidare ett stärkt sjöförsvaret; jag är nemligen öfvertygad, att åtminstone denna Kammare, om dess åsikter i fråga om landtförsvaret få göra sig gällande, icke skall tveka att offra rätt mycket på sjöförsvaret. Vidare utjemnade skattebördor och derigenom i någon mån utplånade gamla orättvisor; vidare rensade kaserner och i stället ett fullt utbildadt, dugligt och kraftigt krigsmanskap, egnadt att utgöra goda medborgare. Vidare tillfälle öppnadt för vårt befäl, i synnerhet de yngre officerarne, att utveckla en mera gagnelig verksamhet än såsom endast mekaniska instruktörer på våra exercisfält. Jag föreställer mig då, att inför detta alternativ skola Första Kammaren, regeringen och hufvudstadspressen hafva en liflig känsla af sitt ansvar. De skola icke med skäl kunna säga, att anledningen, hvarför de förkasta denna nya anordning, ligger i reservationerna. Ty efter allt hvad som här blifvit anfördt kunna vi, som stå på reservanternas sida, med lugn svara: detta kan icke vara ett giltigt skäl för någon man med upplyst omdöme; det är en förevändning, ett svepskäl. Jag återvänder till detta. I händelse af en blifvande modifikation af modifikationerna — hvarom det dock synes mig ännu vara för tidigt att tala — så kan man väl göra eftergifter, ja stora eftergifter, ehuru i min tanke det redan blifvit mer än tillräckligt offradt åt militarismens moloch, men dessa eftergifter böra då göras der de kunna ske utan att blifva för vårt land förderfliga.

För närvarande förenar jag mig, såsom sagdt, med Herr Danielson i det yrkandet, att ryttieriet måtte här bestämmas till det antal, som han och de med honom lika tänkande föreslagit.

Grefve Björnstjerna: Efter den utgång, som frågan erhöi på förmiddagen, är det just icke synnerligen uppmuntrande att yttra sig i denna sak, i synnerhet som den siste talaren förklarade, att hvar och en med någorlunda upplyst förstånd borde inse, att beslutet i förmiddags var mycket klokt, och att Första Kammaren borde finna sig i att antaga en arméorganisation, som andra personer, mindre upplysta än Herr Hedlund, finna vara endast ett lappverk; men jag måste väl ändå, såsom varande kavalleriofficer, säga några ord till försvar för Utskottets förslag.

Vårt land behöfde icke så mycket rytteri, säger man, emedan det är svårt för en fiende att hit öfverföra någon större kavalleristyrka, om, och Herr Hedlund har ånyo upprepat hvad han här om dagen upplyste oss eller att det, för att landsätta en styrka af 36,000 man, behöfdes en kuststräcka af 20 kilometers längd. Han utglömde dock ett par ord af den författare, hvars yttrande han citerade, nemligen *samtidigt landsätta*. Med ordet *samtidigt* menas naturligen *på en gång*; under en sådan förutsättning delar jag till alla delar nämnde författares åsigt. Derom är emellertid icke nu fråga. Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derå, att i Utskottets förslag än, just med afseende å Sveriges egna belägenhet, våra ryttare icke beräknade till mer än 1 mot 13 infanterister, under det i andra länder

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

detta förhållande vanligen är 1 mot 8 och 1 mot 9, således här betydligt mindre än i andra krigshärar. Efter de snabbskjutande vapnens uppkomst trodde man att kavalleriet skulle hafva spelat ut sin roll; men så har dock icke varit förhållandet, tvärtom. Man har därför på kontinenten ständigt ökat och ökar ännu sitt kavalleri. Gifvet är, att för hvarje fördelning måste finnas åtminstone ett rytterregemente för att sköta bevakningstjensten, utgöra betäckning för artilleriet m. m. samt slutligen för att efter en lycklig träffning förfölja fienden och sålunda fullborda den vunna segern. Att så måste vara, förnekas af ingen och är äfven i det föreliggande förslaget iakttaget. Härtill åtgå således 6 regementen. Dertill kommer en så kallad rytterifördelning på 4 regementen. Det är dess stora vikt jag ber att i korthet få framhålla för herrarne. Meningen dermed är att sjelfständigt röra sig på långa afstånd framför hufvudarmén, så att dess trupper må kunna i lugn hvila ut, under det att kavallerifördelningen dels skaffar sig underrättelser om fienden, dels hindrar fiendens kunskapande. Rytterifördelningen bör dessutom genom rörelser i fiendens rygg understödja landstormen, förstöra fiendens förråd och afbryta hans förbindelser. Likasom det sista amerikanska kriget åstadkom en fullständig omhvälfning i sjökrigskonsten, så gjorde det äfven i fråga om rytteriet och dess användande. Sydstaternas utmärkte kavallerigeneral Stewarts första märkvärdiga »Raid» eller Razzia i ryggen på nordstaternas armé väckte då den största uppmärksamhet inom militära kretsar. Stewart gick en afton med 2,000 ryttare jemte ridande artilleri öfver den breda Potomacfloden, kringred hela fiendens ställning, börjande på dess högra flygel och tillryggalade derunder en sträcka af 13 mil på 36 timmar. Under dessa 36 timmar förstörde han förråd till värde af flere millioner dollars, öfverrumplade och nedhögg flere afdelningar af nordstaternas trupper, slutligen, förföljd af öfverlägsen styrka, försvarade han sig med sitt afsutna ryttari under det att hans kanoner fördes öfver floden på båtar; hästarna summo öfver. Utan nämnvärd förlust återkom han sedan till egen armé, medförande ungefär 400 tagna hästar. Liknande Raids upprepades sedermera flere gånger under krigets lopp. Preussen, med den uppmärksamhet hvarmed detta land alltid följt krigskonstens utveckling, sökte i sitt sista krig att tillgodogöra sig de stora fördelar erfarenheten lärt att sjelfständiga rytterifördelningar kunde medföra. Man vet också, huru utmärkt preussiska arméns ryttari skötte sin viktiga uppgift, under det att fransmännen deremot sväfvade i fullkomlig okunnighet om fiendens rörelser. Endast en enda gång under hela kriget öfverrumplades en liten tysk afdelning, för öfrigt kunde deras trupper i lugn hvila ut mellan striderna, tryggt litande på sitt utmärkte kavalleri, under det att fransmännen deremot, midt i eget land, gång på gång öfverraskades af sina fiender.

Slaget vid Sedan afgjordes som vi veta helt och hållet derigenom, att marskalk Mac Mahon hölls i fullkomlig okunnighet om, att tyske kronprinsens stora armé, som han förmodade vara stadd på marsch till Paris, deremot var honom i hälarne, färdig att fullständigt krossa honom. Detta, tack vare den ogenomträngliga slöja,

hvarmed preussiska rytteriet lyckades dölja egna trupperas rörelser. Det är ett sådant lysande uppträdande af kavalleriet, som gjort att man i Preussen och i ända större skala nunnra äfven i Frankrike sammansatt och hvarje år flitigt öfvar stora sjelfständiga kavallerifördelningar. Att en sådan fördelning äfven hos oss erfordras, torde vara gifvet. En kavallerifördelning består vanligen utomlands af 6 regementen. Med afseende å den mindre styrka, hvarmed fienden, såsom Herr Hedlund mycket riktigt anmärkte, torde upptråda här i landet, anses en svensk fördelning icke behöfva mer än 4 regementen. Att göra den ända svagare, såsom reservanterna förslå, är detsamma som att göra den otjenstbar. En kavallerifördelning måste nemligen icke blott vara åtföljd af ridande artilleri; den måste äfven, när så erfordras, kunna sitta af och göra tjenst till fots. Dess rörelser äro nemligen så hastiga, att eget infanteri ej kan åtfölja den. Vid sådana tillfällen måste en tredjedel af styrkan qvarlemnas för att taga vård om hästarne. Ett afsutet kavalleriregemente kan således icke föra i elden mer än 350 skyttar eller icke stort mer än $1\frac{2}{3}$ fältkompani. Att inskränka vår kavallerifördelning till två regementen om tillhoppa 1,000 ryttare är därför detsamma som att göra den otjenstbar, den kan då icke med framgång upptråda till fots ens mot en enda fältbataljon infanteri. Genom ett sådant försvagande af kavalleriet skadar man vårt försvar mycket mer än den afsedda besparingen är värd. I ett land sådant som vårt, der till följd af den skogiga terrängen fienden har svårt att få reda på våra rörelser, bör ett väl fördt kavalleri kunna upptråda lika lyckligt och på samma sätt som general Stewart i Amerika. Genom att förstöra fiendens förråd och afskära hans förbindelser med landstigningsplatsen kan det göra fienden det största afbräck, ja möjligen tvinga honom till återtåg fortare och med mindre blodsutgjutelse, än ett stort fältslag skulle göra det.

För min del kan jag därför icke finna det vara annat än ytterst oklokt, om man, för att åstadkomma den besparing, som reservanterna önska, vill på ett så betänkligt sätt försvaga kavallerifördelningen. Vill man ett dugligt försvar, vill man att detta skall kunna något utträtta, måste man äfven underkasta sig utgiften därför. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts af Utskottet tillstyrkta förslag i denna del.

Herr Danielson: Med anledning af de beslut Kammarkaren fattat uti de redan afgjorda paragraferna, tillåter jag mig att vid denna framställa yrkande om bifall till den af mig med flere ledamöter från denna Kammarkare afgifna, vid betänkandet fogade reservation, eller att i §:ns första punkt siffran 10 måtte utbytas mot siffran 8, samt att i andra stycket af § sista punkten, som talar om reservsqvadroner, måtte utgå. Jag antager, att Kammarkaren icke önskar någon längre öfverläggning i detta ämne, eljest kunde jag väl hafva ett och annat att anföra. Men jag inskränker mig att i korthet anhålla om proposition å mitt nu framställda yrkande.

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvarst.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, upptog Herr Talmannen de yrkanden, som i afseende på den förevarande paragrafen förekommit.

(Forts.)

Herr Friherre Leijonhufvud yttrade: Eftersom Herr Danielson framställt två yrkanden, så anhåller jag, det Herr Talmannen ville göra proposition å hvart och ett särskildt.

Med anledning af denna framställning förklarade Herr Talmannen att, ehuru paragrafen blifvit i sin helhet föredragen, hinder icke mötte för att gifva särskilda propositioner rörande de två afdelningar, paragrafen innefattade; hvarefter den förra afdelningen först till afgörande företogs.

I fråga om denna afdelning hade yrkats dels bifall till Utskottets förslag och dels antagande af det ändringsförslag, Herr Danielson framställt. Herr Talmannen gaf propositioner å dessa yrkanden samt fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare meningen. Votering blef begärd samt företogs, enligt följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att första afdelningen af 4 § uti förevarande af Särskilda Utskottet framlagda lagförslag skall erhålla den förändrade lydelse, som af Herr Danielson under öfverläggningen påyrkats, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren beslutat sådan lydelse af ifrågasvarande stadgaude, som af Särskilda Utskottet förslagits.

Omröstningen utföll med 140 ja mot 31 nej; hvadan beslut fattats i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Rörande paragrafens senare afdelning beslöts, att densamma skulle erhålla följande af Herr Danielson föreslagna lydelse: »Då hären sättes på *krigsfot*, uppsätter hvarje regemente 4 liniesqvadroner, 1 ordonnansafdelning och 1 depotsqvadron».

§ 5 var så lydande:

»1. *Artilleriet* består af *fältartilleri* samt *fästnings- och positionsartilleri*.

2. *Fältartilleriet* består af 6 regementen.

På *fredsfot* sammansätts dessa vid:

4 regementen af 6 åkande batterier;

1 regemente af 7 åkande batterier; samt

1 regemente af 6 åkande och 2 ridande batterier.

Då hären sättes på *krigsfot*, uppsätter dessutom hvarje regemente 2 artilleri- och 2 infanteri-ammunikionskolonner samt 2 depotbatterier och ett regemente ytterligare 1 ammunitionskolonn för en rytterifördelning. Vid *förstärkt krigsfot* tillkomma dessutom vid 5 regementen 2 reservbatterier och vid ett regemente 1 reservbatteri.

Hvarje batteri har 6 kanoner.

3. *Fästnings- och positions-artilleriet* består af 1 fästnings- och positions-artilleriregemente, 1 fästningsartilleribataljon och fästningsartilleriafdelningen på Gotland.

På *fredsfot* sammansättes:

regementet af 2 fästnings- och 6 positions-kompanier, samt bataljonen af 4 fästningskompanier.

Då hären sättes på *krigsfot*, uppsätter:

regementet 6 positionsdivisioner samt nödiga besättnings- och depottrupper å Karlsborgs fästning, samt bataljonen nödiga besättnings- och depot-trupper på Vaxholms fästning.

Hvarje positionsdivision uppsätter 3 batterier om 4—6 gröfre kanoner och 1 kulsprutebatteri om 6 pjäser samt 1 ammunitionskolonn.

4. Från artilleriregementena beordras nödig personal till tjänstgöring vid *artilleristaben* och *arméförvaltningen*, *krut- och styckebruken m. m.*

Herr Danielson hvilkens förut omnämnda reservation afsåg äfven förevarande paragraf, anförde: Herr Talman! Jag anhåller att den nu föredragna paragrafen måtte erhålla följande förändrade lydelse:

§ 5.

1. Artilleriet består af fältartilleri och fästningsartilleri.

2. Fältartilleriet består af 6 regementen.

På *fredsfot* sammansätts dessa vid:

2 regementen af 6 åkande batterier och 1 positionsbatteri.

2 regementen af 6 åkande och

2 positionsbatterier;

1 regemente af 7 åkande batterier och 1 positionsbatteri.

1 regemente af 6 åkande och 2 ridande batterier samt 1 positionsbatteri.

Då hären sättes på *krigsfot*, uppsätter dessutom hvarje regemente 2 artilleri- och 2 infanteri-ammunikionskolonner samt 2 depotbatterier och ett regemente ytterligare 1 ammunitionskolonn för en rytterifördelning.

Hvarje batteri har 6 kanoner.

3. Fästningsartilleriet består af 1 fästningsartilleriregemente och fästningsartilleriafdelningen på Gotland.

På *fredsfot* sammansättes regementet af 6 fästningskompanier.

*Angående
förändrad
organisation
af land-
försvaret.
(Forts.)*

Angående
förändrad
organisation
af land-
försvaret.
(Forts.)

Då hären sättes på krigsfot, uppsätter regementet nödiga besättnings- och depot-trupper på Karlsborgs och Vaxholms fästningar. Jag anbåller således om bifall till denna förändrade lydelse af 5:te § och afslag a Utskottets förslag i de delar, der det skiljer sig från mitt. Jag skulle visserligen kunna anföra någon motivering för detta mitt yrkande, men jag anser icke nödigt att dermed nu upptaga tiden.

Öfverläggningen förklarades slutad; hvarefter Kammarerna godkände den lydelse af § 5, som Herr Danielson i sitt nu afgifna yttrande föreslagit.

§ 6 godkändes.

§ 7 innehöll ett så lydande stadgaude:

»Trängen består på *fredsfot* af 6 bataljoner om 2 kompanier hvardera.

Då hären sättes på *krigsfot*, uppsätter hvarje bataljon 4 proviant- och 4 furage-kolonner, 1 boskapskolonn, 2 sjukvårdskompanier, 8 flyttande sjukhus, 1 hästdepot äfvensom nödiga afdelningar för fördelningens höggvarter, etappväsende och intendentur samt för stora höggvarteret m. m. För hvarje bataljon tillkommer dessutom 1 depot-afdelning.»

Herr Danielson hade i sin reservation föreslagit, att i denna paragraf måtte vidtagas den förändring, att trängen på *fredsfot* skulle bestå af 3 bataljoner om 2 kompanier hvardera.

Sedan paragrafen blifvit uppläst, yttrade

Herr Danielson: Herr Talman! I enlighet med min reservation anhåller jag att i denna paragraf siffran 6 måtte utbytas mot 3. Paragrafen skulle då erhålla följande lydelse:

»Trängen består på *fredsfot* af 3 bataljoner om 2 kompanier hvardera», etc.

Herr Axel Key: Herr Talman! Utan den ringaste förhoppning att kunna utöfva något inflytande på Kammarernas beslut, hvilket redan på förhand torde vara fattadt, anser jag mig dock af min pligt uppfördrad att säga några ord med anledning af den här ifrågasatta strykningen af halfva trängen. Jag skall icke uppehålla mig vid hvad som rör furageringen och transportväsendet i öfrigt, utan endast vid hvad som rör helsovården i fält och erinra herrarne om hvad den nu föreslagna reduktionen af trängen betyder i detta hänseende, på det ingen må kunna säga, att han vid fattandet af sitt beslut varit i okunnighet om hvad detta derutinnan gälde.

Af huru stor och utomordentlig vigt en väl ordnad helsovård i fält är, derpå kunna anföras otaliga bevis, icke minst från vår egen krigshistoria. Jag vill dock icke upptaga herrarnes tid dermed, utan skall blott anföra några få data ur den militära helsovårdskomiténs berättelse.

Under kriget på Krim dogo ungefär 95,000 man af franska armén. Af dessa dogo likväl endast 20,000 till följd af sina sår. De återstående 75,000 dogo af sjukdomar, hvilka hade kunnat förekommas, derest armén haft en väl ordnad sundhetsvård. Det be-
 dröfliga tillståndet i franska armén fortfor under hela kriget. I den engelska armén var det till en början ännu sämre ställt, och enligt hvad helsovårdskomiténs berättelse uppgifver, var dödligheten inom den så stor, att, om icke förbättringar hade vidtagits i afseende på sjukvården, hela engelska armén skulle inom ett år hafva helt och hållet dött ut. Fransmännen vidtogo icke några förbättringar, men engelsmännen gjorde det och med den effekt att, sedan dessa förbättringar blifvit utförda, dödlighetsprocenten nedbringades till 12 på tusen, under det att denna procent i franska armén utgjorde icke mindre än 163 på tusen. Franska armén förlorade under vintern 1855—1856 26,291 man, under det engelsmännen endast förlorade 606. Jag kan icke fullt exakt uppgifva de siffror, som utvisa de båda arméernas olika storlek vid den tiden, men enligt hvad en sakkunnig person på min anhållan sökt utreda, utgjorde den engelska armén ungefär 50,000 och den franska omkring 60,000, och herrarne finna således att skilnaden mellan de båda arméernas storlek icke var så betydlig, ehuru skilnaden i dödlighet var så enorm. Detta torde visa hvad det vill säga att hafva helsovården vid en krigshär väl ordnad.

*Angående
 förändrad
 organisation
 af landt-
 försvaret.
 (Forts.)*

Det förslag, som här föreligger, är särdeles noggrant utarbetadt.

Herrarne veta alla, att först en komité tillsattes för att uppgöra förslag till arméns träng, och den har fått det erkännande, att den utfört ett utmärkt arbete och särdeles noga utarbetat detsamma i alla detaljer. Efter trängkomitéen har en särskild militärhelsovårdskomité behandlat frågan och framställt ett förslag, hvilket för visso är framtidens. Den har tänkt sig sanitetscorpsen fri och oberoende af den öfriga trängen och bland annat föreslagit, att dess manskap skulle utbildas vid sjukhusen under ledning af läkare och under öfningen vid behandling utaf sjuka. Detta förslag ligger emellertid ty värr icke till grund för Kongl. Maj:ts af Utskottet tillstyrkta förslag, utan sistnämnda förslag är egentligen uppgjort efter trängkomiténs. Jag beklagar det, men vill icke ingå i en kritik af det senare, ehuru jag anser den militära helsovårdskomiténs förslag hafva rätt betydliga företräden. Det förslag, som nu föreligger, har dock så stora för-
 tjenster och innefattar sådana förbättringar i det närvarande, att jag, såsom hela denna fråga nu föreligger, icke kan annat än tillstyrka detsamma. Men någon afprutning, någon förminskning, någon reduktion i detta förslag tror jag skulle medföra den allra största våda. Enligt Herr Danielsons med fleres reservation skulle hälften af trängen strykas. Detta innebär, att 3 bataljoner med 6 kompanier och 24 flyttbara sjukhus, hvardera med 150 sängar, således för 3,600 sårade, 12 proviantkolonner, 12 fourageringskolonner, 3 boskapskolonner samt 3 hästdepoter, förutom en del annat, skulle strykas ut. Jag fäster mig här, som sagdt, endast vid hvad som rör sjelfva sjukvården. Den skulle enligt det Kongl. förslaget blifva så inrättad, att hvarje härfördelning för sig erhöle en trängbataljon, som på krigsfot

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.*
(Forts.)

uppstälde två sjukvårdskompanier och åtta flyttande sjukhus. Jag skall till en början endast fästa mig vid dessa flyttande sjukhus. Enligt det förslag till reduktion, som Herr Danielson framställt, skulle nu af dessa hälften strykas bort. Huru står detta tillsammans med en god hänsyn eller hvad man kan fordra utaf den ringaste hänsyn till helsovård i fält, och huru med de författningar, som i detta afseende äro för närvarande gällande i vårt land? Jag ber att få erinra, att enligt Kongl. förordningen af den 15 Juni 1855 om helsovården i fält skall i allmänhet det antal, för hvilket utrymme, personal och materiel till sjukhus skall finnas, beräknas till femton procent af den effektiva arméns styrka, och af detta antal beräknas omkring sex procent förslagsvis på de flyttande sjukhusen och nio procent på de öfriga sjukvårdsanstalterna. Alltså beräknas enligt denna författning, att de flyttande sjukhusen skola kunna inrymma omkring sex procent af fältarmén. Jag vill erinra om att dessa flyttande sjukhus ligga i operationsarméns närhet, bakom dess rygg, för att der i första hand upptaga sjuka och sårade från denna armé. Omkring sex procent böra enligt författningen utrymmet och attiraljen för dessa sjukhus beräknas till. I det föreliggande förslaget beräknas det till sju procent. Det skulle kunna synas som någon liten prutning i utrymmet skulle således vara möjlig, men denna vore ej nämnvärd, och i det allra närmaste öfverensstämmer förslaget med gällande författning. Enligt Herr Danielsons förslag skulle sjukhusutrustningen deremot nedbringas så, att den räckte till för endast $3\frac{1}{2}$ procent af den effektiva styrkan, det vill säga för endast hälften af de sjuka och sårade, som med säkerhet kunna beräknas. Jag tror, att detta är någonting nästan oerhördt.

Men icke nog med att materiel och utrymme på detta sätt minskas, på samma gång minskas också den personal, som är inöfvad att vårda de sjuka. Det fordras icke ringa öfning för att denna personal skall göras fullt lämplig för sin maktpåliggande uppgift. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle den utbildas vid trängbataljonerna och således skulle enligt reservanternas förslag blott ett hälften så stort antal, som det, hvilket beräknats såsom nödvändigt, der erhålla undervisning; en brist på öfvadt manskap skulle uppstå, hvilken brist naturligtvis skulle göra sig gällande vid sjukhusen, lika väl som öfverallt, der denna personal skulle användas. Herr Danielson har i sin reservation icke angifvit något annat motiv för strykningen, än det, att kriget skulle föras inom landet, der hvarje boning liksom alla sjukhus skulle vara redo att genast mottaga de sårade. Ja, det kan ju låta som ett skäl, men är det i sjelfva verket icke. Det är ju just meningen att för dessa sjukhus taga dessa förut varande bostäder så långt möjligt i anspråk. Vården om de sårade och sjuke kan icke i första hand försiggå under sådana förhållanden, att de spridas på stora sträckor långt från hvarandra, och om Herr Danielsons förslag skulle bifallas, och de sårade sålunda skulle spridas i spridda gårdar, komme detta att erfordra så stor personal så väl af läkare som sjukvårdare, att vi aldrig kunna åstadkomma den; och icke kan det väl vara meningen att kasta in de sårade i dessa spridda gårdar utan att gifva dem läkarettilsyn och vård.

Jag har nu uttalat mina betänkligheter mot denna strykning, hvad sjukhusen beträffar. Framför dem operera sjukvårdskompanierna. Vid en batalj äro de i verksamhet för att uppsamla de sårade, göra den första förbindningen och transportera dem till de flyttande sjukhusen. De hafva hvardera till sin disposition 32 bårar. Af dessa skulle således enligt reservanternas förslag endast återstå 16, och derjemte skulle den för dem erforderliga personalen minskas till hälften. Hvem vill taga denna minskning på sitt ansvar? Denna personal har en stor och svår uppgift, hvilken kräfver så mycken utbildning, att den i hast icke kan gifvas dem då ett krig utbryter. Särskildt fordras mycken öfning för befälet. I Kongl. Maj:ts förslag är sannoligen så ordnad, att det är trängbefälet, som i stället för läkare skall föra dessa kompanier, och detta befäl måste därför vara synnerligen öfvadt i vissa riktningar och äfven ega insigter i ätskilliga ämnen af annan än rent militär art. Detta måste också, ehuru naturligtvis i mindre grad, vara förhållandet med manskapet i dessa kompanier, och under nuvarande förhållanden eger ju en ganska grundlig och omfattande undervisning rum för våra sjukvårdssoldater. Hur det kan komma att se ut när det råder brist på folk och nödig materiel för fullgörandet af denna tjenstgöring, derpå vill jag lemna herrarne ett bevis genom att uppläsa följande ur helsevårdskommitténs berättelse rörande slaget vid Solferino: »Ännu 5 dagar efter detsamma fortfor uppsamlandet af sårade, hvilka under tiden varit öfverlemnade åt hunger och törst, och hvilkas sår under den starka sommarvärmen råkat i förruttelse och brand, föranledande död eller amputation af den skadade kroppsdelen. Eländet var fasaväckande. Och likväl fördes här det korta kriget i ett rikt, vänskapligt land, hvars läkare i hundratal biträdde fransmännen vid vården af deras sjuke och sårade, och hvars civila befolkning efter bästa förmåga sökte bidraga att mildra olyckorna.»

Jag har icke alls nu talat om behovet af det manskap, som skall transportera de sårade och sjuka från de flyttande sjukhusen till etappsjukhusen eller längs etapplinierna, vare sig till depotsjukhusen eller till de civila, der de i sista hand skola upptagas. Härtill åtgår en stor personal, för att icke tala om materielen, som ej kan i hast åstadkommas, utan måste vara rik och af mångfaldig art äfven för denna del af sjukvården.

På grund af hvad jag nu yttrat anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

I detta yttrande instämde Friherre *Nordenskiöld*.

Herr Hedlund: Jag är rätt glad att den siste talaren gifvit mig tillfälle att yttra mig om denna träng, i afseende å hvilken jag biträdt reservationen, så mycket hellre som man gjort mycken affär af denna åtgärd från reservanternas sida. Jag vill då först erinra om den viktiga omständigheten, att vi för närvarande lefva i fred, och i fråga om intet annat vapen gäller skillnaden mellan krig och fred mer än i afseende på detta. Jag skall bedja att ur »Almanach de Gotha», som brukar hafva temligen säkra uppgifter i fråga om

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försåret.*
(Forts.)

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

de olika ländernas härindelningar och särskildt den tyska, få åberopa, att då tyska armén på fredsfoot består af 426,000 man och 1,800 officerare, utgör trängen 4,900 man och 200 officerare. Vid krigsfoot utsväller den deremot högst betydligt, så att under det att armén består af 744,000 man linietrupper, utgöres trängen af icke mindre än 43,000 man. Herrarne torde således finna, att man i Tyskland, hvilket land ju är en mönsterbild i fråga om arméorganisation, gjort en högst betydlig skilnad mellan trängen på fredsfoot och krigsfoot. Nu är det visserligen sant, att det är en brist i vår armé, att vi icke hafva någon träng, men icke behöfva vi väl därför nuskaffa oss en allt för stor sådan. Det torde icke vara så litet, då enligt reservanternas förslag man på en gång ordnar 7,500 man. Jag har räknat ut huru det skulle te sig om en svensk armé ryckte fram och hade med sig den tross, som Kongl. Maj:t föreslagit, och jag har funnit att denna tross skulle bilda en sträcka af omkring 5 svenska mil, som trossvagnarne och anspannet skulle taga upp, således ungefär en mil för hvarje fördelning. Jag föreställer mig, att det skulle blifva ett mindre treffligt sätt att manövrera, då armén åtföljes af en sådan tross. Hvar och en som känner krigshistorien vet också huru beklagligt det för en armé är att vara åtföljd af sådant släp.

Jag medgifver, att sjukvården har rätt till de största anspråk på oppoffring från befolkningens sida. Då staten med våld tager våra söner och för dem till ett krig, som de kanske ofta nog egentligen icke hafva något att skaffa med, bör det åtminstone vara statens skyldighet att se till, att man väl vårdar de sårade och sjuke. Men, jag återupprepar det, här är endast fråga om åstadkommande af en träng under fredstid. Då den siste talaren åberopade hvad trängkomitén ansett behöfligt i detta hänseende, skall jag be att få reducera dessa siffror till andra dimensioner. Kongl. Maj:ts förslag afser 48 flyttande sjukhus på 150 sängar, således tillsammans 7.200 sängar. Jag har sett af den berättelse, som serafimerlasarettets direktion låtit tillställa Kammarens ledamöter, att detta stora sjukhus har endast 218 sängar. Således skulle vi nu i fredstid börja med att ordna omkring 40 sjukhus med lika många sängar som serafimerlasarettet. Jag föreställer mig, att om vi under djupaste fred kunde reducera detta antal till hälften, vore dermed ingen fara skedd, särdeles som trängen är lättast att åstadkomma. Om fienden inbryter i landet — vi resonera ju under denna besynnerliga eventualitet — lära väl alla fordon komma att ställas till arméns förfogande, med eller utan ersättning — som jag hoppas mot ersättning. Vidare kan man väl icke nu behöfva skaffa sig alla de drängar, som behöfvas för att köra denna tross; de kunna uttagas vid krigsutbrottet, ty det behöfves väl inga öfverlägsna öfningar i kasernlivets mysterier för att kunna köra en trossvagn. Om därför något kan sparas, så torde det gälla i synnerhet i afseende å den af Kongl. Maj:t föreslagna trängen. För öfrigt lär det också vara fallet, såsom en motionär sagt, att om det gäller allvar, förvandlas hvarje hus till sjukhus. Jag tror icke det fans någon anledning att klaga öfver de franska och tyska militärsjukhusen under dessa länders senaste krig. Hvarje hus stod till de sjukas förfogande. Samma var förhållandet i ännu

högre grad under franska fälttåget i Algier. Der visade det sig emellertid att soldaterna dogo som flugor, oaktadt de hade en väl ordnad träng med sig. Felet var, att sjukvården stod under militärernas kommando till läkarnes stora förgäelse, och det var dåligt ordnadt på flere sätt. Det hjälper således icke alltid att kosta stora summor på de yttre apparaterna, lika litet som det hjälper att hafva en stor här, om den har en dålig ledning, och i detta afseende hafva vi under nuvarande omständigheter ingen trygghet. Under kriget i Tyskland vårdade man sina sjuka med största ömhet; samma skedde i Frankrike och i utomordentlig utsträckning i Norra Amerika genom de öfver allt bildade sjukvårdskomitéerna, mest bestående af kvinnor; det skedde äfven under sista ryska kriget. Tro herrarne då, att svenska folket skulle vara mera likgiltigt för sina lidande och blödande söner än andra folk? Jag är öfvertygad, att vid sådant tillfälle skall den största offervillighet visa sig; men jag tror icke, att det nu är nödvändigt att under djupaste fred offra stora summor på dessa apparater. Jag föreställer mig nemligen, att 7,500 trängsoldater, som reservanterna vilja gifva, och 24 sjukhus med 150 sängar i hvarje, är en ganska anseelig insats till en början, i synnerhet då det gäller en sak, som vi icke alls hafva förut.

På dessa grunder yrkar jag bifall till reservanternas förslag.

Herr Axel Key: Jag skall icke inlåta mig i någon genomgående debatt med Herr Hedlund; jag skulle naturligtvis komma till korta inför den stora sakkunskap han eger i alla ämnen, icke minst i det nu förevarande. Jag ber blott att få upplysa Kammaren om en sak, på det icke missförstånd må råda.

Herr Hedlund söker skrämman herrarne med mängden af dessa stora sjukhus och har dervid gjort jemförelser med serafimerlasarettet i Stockholm.

Jag vet icke om det kan vara Herr Hedlunds mening att jemföra serafimerlasarettet med ett flyttande sjukhus. Det är ju här fråga om de flyttbara sjukhusen, hvilka skola åtfölja armén och vara i dess närhet, för att i första hand upptaga de sjuka och sårade. Med andra ord, det är ej fråga om några hus alls, utan om nödig utrustning och materiel för att kunna provisoriskt i arméns rygg, der så bäst kan lämpa sig, bereda plats för vårdandet af ett visst, noga beräknadt antal sjuka. Herr Hedlund har här gjort sig skyldig till en vilseledande uppgift. Herr Hedlund talade vidare om sjukhusen i Tyskland och huru man der under sista kriget villigt öppnade sina hem, då det erfordrades, för de sårade soldaterna. Ja väl; men Herr Hedlund borde veta, att han här talar om de sjukhus och den sjukvård som ligger i tredje linien. De flyttande sjukhusen, hvarom jag talat, ligga i första linien. De måste ständigt evakueras, och de sjuka längs etapplinierna föras till dessa tredje liniens sjukvårdsanstalter. För dessa äro i det kongl. förslaget snart sagdt allt möjligt utrymme taget i beräkning. Ej blott depotsjukhusen utan äfven våra nuvarande civila sjukhus och derjemte upplåtelse af privata lägenheter. Det är ej mindre än 9 procent af fältarmén, för hvilka sjukvård på tredje liniens anstalter bör beräknas, sålunda för

*Angående
förändrad
organisation
af land-
försvarvet.*

(Forts.)

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

ett mycket större antal än på de flyttande, arméns rörelser åtföljande sjukhusen. Jag tror att man med säkerhet kan påräkna samma tillmötesgående äfven hos det svenska folket som det tyska visat. Under sådana förhållanden, som i det oprutade Kongl. förslaget äro förutsatta, tror jag att det skall komma att tagas i fullt anspråk.

För öfrigt är jag Herr Hedlund tacksam för att han vid sina sifferuppgifternas lemmande gaf mig tillfälle att se den källa, hvarur han hemtat sina uppgifter rörande det preussiska sanitetsväsendet. Det var nemligen Almanach de Gotha han höll i sin hand. Jag vill då nämna, att jag, vid mitt bemödande att erhålla upplysningar om trängväsendet i Preussen, från fullt sakkunnig person fått den uppgift, att Almanach de Gotha särskildt i detta hänseende vore fullkomligt otillförlitlig.

Jag är Herr Hedlund tacksam äfven för en annan sak. Det är nemligen att han gifvit mig tillfälle att supplera något, som jag nyss glömde. Han anmärkte nemligen mot detta trängförslag, att trängen på fredsföt utgjordes af en alldeles för stor styrka, men han angaf alldeles origtiga siffror för att bevisa detta. Jag anser deremot att styrkan och förtjensten hos detta förslag ligga i väsentlig mån just deri, att det omfattar så litet stammanskap under fredstid, men har en högst betydande förmåga att svälla ut under krig. Jag vill erinra om, att i fredstid utgöres trängen endast af 103 officerare, 370 underofficerare och 1,000 man stamsoldater. De äro andra dessa siffror, än dem Herr Hedlund uppgifvit, men äro de rigtiga.

Herr Hedlund: Jag vill gerna korrigera min uppgift, men får säga, att jag egentligen fästade mig vid den *fasta* truppen och skall nu inskränka mig till att konstatera, att den tyska truppen, jemförd med densamma, i detta fall utgjorde 4,900 man.

Öfverläggningen var slutad. Kammaren godkände paragrafen med den af Herr Danielson yrkade förändring.

Efter uppläsning af § 8 anförde

Herr Danielson: Jag vill endast, då det torde vara nödvändigt, derest detta förslag icke skulle blifva lag, att denna paragraf förändras i öfverensstämmelse med ett sådant beslut, anhålla att densamma måtte blifva till Utskottet återremitterad.

Vidare anfördes icke. Paragrafen återförvisades till Utskottet.

§ 9, den särskilda *rubriken* till §§ 1—9, äfvensom § 10 godkändes.

§ 11 lydte sålunda:

»Stammens nummerstyrka hålles fulltalig under fredstid dels genom en årlig rekrytkontingent af 5,500 man, enligt bestämmelserna i lagen

om upprätthållande af härens stamtrupp, och dels genom rekapi- tulation.

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.

(Forts.)

Rörande denna paragraf var i den af Herr Danielson m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservation föreslaget, att den årliga rekryt- kontingenten skulle vara *högst* 5,500 man.

Sedan paragrafen nu föredragits, lemnades ordet till Herr Liss Olof Larsson, som anförde: I denna paragraf skall jag anhålla att få föreslå en liten förändring, som finnes angifven i min reserva- tion. Det är nemligen att framför siffran 5,500 måtte inskjutas ordet *högst*. Man har icke velat en absolut siffra, ty det skulle ju kunna hända att det blefve svårt att få rekryter och att rekryteringen der- för blefve allt för dyr. Det skulle då kanske vara lättare att få några flere att rekapitulera och sålunda hålla stammen fulltalig, och man har icke velat förhindra rekapitulation i sådana fall till den tid, då en soldat skall ingå i landstormen.

Jag vill därför föreslå, att 11 paragrafen måtte erhålla följande förändrade lydelse: »Stammens nummerstyrka hålles fulltalig dels genom en årlig rekrytkontingent af *högst* 5,500 man och dels genom rekapitulation.»

Herr Hedlund: Det har varit mycken strid om denna kontingent, icke minst i landtförsvarskomitén, liksom äfven i pressen. Jag tror att man i allmänhet icke gjort rätt klart för sig, huru det egentligen förhåller sig med denna sak. Utgångspunkten är 25,000 mans num- merstyrka, och den 2:dra paragrafen bestämmer huru *denna* summa skall hållas fulltalig och icke någon annan. Man har nu gjort många uträkningar angående en siffra, som icke kan på förhand säkert bestämmas. Min åsigt är, att det icke borde stå någon siffra alls, utan helt enkelt, att denna nummerstyrka skall hållas fulltalig under fredstid dels genom en årlig rekrytkontingent och dels genom rekapi- tulation, ty när man bestämmer en siffra, så återverkar detta på den bestämda siffran af 25,000. Hvarför man gjort detta är lätt att finna. Man har beräknat att man derigenom skulle i verkligheten få ett större antal värnpligtige, som genomgått de för stamsoldaterna be- stämde rekrytskolorna, men sedermera utflyttats ur nummer, så att man sålunda i sjelfva verket skulle få ett eller annat tusental sol- dater *utöfver* denna siffra af 25,000, under det icke mer än 25,000 stode i nummer. Det kan dock icke vara meningen att man sålunda skall öka den bestämda siffran, hvilket man otvifvelaktigt gör genom kontigentberäkningen, ty den som står i beväringåldern är och blir stamsoldat, om han genomgått de nödvändiga skolorna.

Jag skulle helst vilja stryka hela denna siffra, men vill dock förena mig med Herr Liss Olof Larsson i hans yrkande, att man måtte här inlägga ordet »*högst*.»

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försåret.
(Forts.)

Herr Danielson: Såsom herrarne finna, hafva samtliga reservanterna yrkat, att i paragrafen 11 den förändring beslutas, att framför siffran »5,500» skulle införas ordet »högst.» Nu märker jag att Herr Liss Olof Larsson vill borttaga orden »enligt bestämmelserna i lagen om upprätthållande af härens stamtrupp.» Såsom herrarne finna, stöder han sitt yrkande på sin särskilda mening i fråga om »lagen angående upprätthållande af härens stamtrupp.»

I det fallet vill jag icke frångå min reservation, utan får yrka bifall till paragrafen endast med den af oss reservanter föreslagna förändring.

Friherre Leijonhufvud: På skäl, som jag icke skall besvära Kammaren med att uppräknas, och i öfverensstämmelse med generalernas yttrande anholder jag om proposition derpå, att rekryt-kontingenten höjes till 6,600 man.

Herr Liss Olof Larsson: Jag vill icke att man i och med denna § skall afgöra, huruvida en garantilag skall finnas eller icke och komma att tala om en sådan lag innan Riksdagen pröfvat, huruvida den vill hafva en sådan eller huru den vill hafva den. Jag tror därför att man kan antaga den lydelse af paragrafen jag föreslagit, och jag hoppas att Herr A. P. Danielson skall vara med derom.

Herr Hedlund: Om det här hade stått ordet »garantilag», så skulle jag hafva instämt med den siste ärade talaren, ty då hade det verkligen varit för tidigt att tala derom, men nu står det ju endast taladt om lagen för upprätthållande af härens stamtrupp, och när vi väl kunna vara öfverens om att, hurudan lagen i öfrigt blir, vi dock skola hafva en lag för detta ändamål, då kan jag icke medgifva rättigheten af hans anmärkning. Jag tror icke att hvarken han eller någon annan bör finna några betänkligheter vid att låta paragrafen stå sådan som den här föreligger.

Herr Lasse Jönsson: Jag anser att en lag bör finnas för upprätthållande af härens stamtrupp, och att inskjuta det lilla ordet »högst», som reservanterna föreslagit, anser jag icke heller vara skadligt.

Jag yrkar bifall till paragrafen enligt Herr Danielsons förslag.

Herr Sven Andreasson: Då man ännu icke fattat något beslut i fråga om upprätthållande af härens stamtrupp, kan jag icke finna annat än att Herr Liss Olof Larssons yrkande är riktigt. Vi äro då icke bundna hvarken på den ena eller andra sidan. Jag ber därför att få förena mig med Herr Liss Olof Larsson.

Herr Danielson: Jag vill fästa den siste ärade talarens uppmärksamhet på att vi få igen samma förhållande i nästa paragraf, den 12:te, hvori hänvisas till lagen om allmänna värnplikten. Jag kan icke finna att ifrågavarande ord göra hvarken någon nytta

eller skada här; det kommer att bero på om och huru denna lag kommer att beslutas, och det är enligt min åsigt för tidigt att här taga upp striden om huruvida denna lag om upprätthållande af härens stamtrupp skall ingå i paragrafen eller icke. Jag tror att man på ganska goda skäl kan bifalla det af mig föreslagna, i den föredragna paragrafen gjorda yrkande.

*Angående
förändrad
organisation
af land-
försvaret.*
(Forts.)

Herr Sven Nilsson: Den omständigheten, att Kammaren återremitterat ingressen till förevarande utskottsbetänkande i hvad den gäller frågan om hvad som i härordningsförslaget bör blifva lag och hvad som icke är af natur att blifva det, kan enligt min tanke icke åberopas såsom skäl mot antagandet af Herr Danielsons nu framställda förslag. Ty här är det ju fråga om den s. k. garanti-lagen, och jag kan icke föreställa mig det vara Kammarens mening att icke vilja hafva en sådan lag, lika litet som jag anser det ligga någon fara i att framför siffran 5,500 insätta ordet »högst», då det tillkommer Kongl. Maj:t i hvarje särskildt fall att, såsom förslaget nu är affattadt, bestämma årliga kontingenten till, till och med 5,500 man. Hvarför jag emellertid egentligen begärt ordet var med anledning af Friherre Leijonhufvuds yrkande, att årskontingenten måtte bestämmas till 6,600 man — ett yrkande som jag finner så mycket olämpligare, som, derest han skulle kunnat vänta någon framgång deråt, han väl förut bort hafva påyrkat höjandet af stamtruppens numerär till 30,000 man. Då emellertid Kammaren nu redan fastställt denna numerär till 25,000 man, anser jag den af Friherre Leijonhufvud föreslagna ökningen af årskontingenten vara alldeles olämplig och obillig.

Jag anhåller om bifall till Herr Danielsons yrkande i denna punkt.

Herr Rubenson: Med anledning af hvad Herr Liss Olof Larsson och Herr Sven Andreasson yttrat, ber jag få säga, att jag visst icke undrar på att väntan blir det unga blod för lång. Jag tror dock, att de kunna vara lugna. Jag tviflar icke på att, när vi komma till frågan om garantilagen, de kunna direkt slå i hjel denna lag utan att nu behöfva göra det på en omväg. Såsom herrarne veta, vidtog man nemligen den försigtigheten att först besluta de vilkor, under hvilka ifrågavarande lagar skulle på förhand antagas, för att försäkra sig mot hvarje öfverrumpling, och bland dessa vilkor är äfven det, att båda Kamrarna skulle gemensamt antaga och Kongl. Maj:t fastställa lagen om upprätthållande af härens stamtrupp. Det är under denna förutsättning, som hela detta förslag blifvit framlagdt till antagande. Afven om de ifrågasatta orden kvarstå i förevarande paragraf, finnes således icke ett tecken till fara, att Kammaren icke skulle ega full handlingsfrihet i afseende å nyssnämnda lag. Vid sådant förhållande kan jag icke finna annat än att Herr Liss Olof Larssons förslag är ett försök att på en omväg nu åstadkomma en votering i hufvudfrågan, för att sedan begagna detta såsom skäl och säga: Kammaren har sjelf genom att utesluta ifrågavarande ord förklarat sig icke vilja antaga garantilagen. Det enda rimliga yrkande,

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.

som man, enligt min tanke, bör vid denna paragraf framställa, är det om bifall till Utskottets förslag, och då något sådant yrkande icke blifvit gjordt, anhåller jag att få framställa det.

(Forts.)

Herr Liss Olof Larsson: Afsigten med mitt förslag var alldeles icke att söka på en omväg slå i hjel garantilagen. Jag fann det blott icke rätt lämpligt att tala om denna lag, då den nu icke var föremål för behandling, och ville genom mitt förslag hålla frågan öppen. Det är den visserligen i alla fall i följd af Kammarens beslut rörande ingressen; men jag tyckte att mitt förslag var litet mera formenligt än Herr Danielsons, och därför framställde jag det, utan att, på sätt Herr Rubenson velat tillvita mig, hafva någon baktanke dermed.

Efter det öfverläggningen förklarats slutad, och propositioner gifvits i enlighet med de meningar som förekommit, biföll Kammaren Herr Danielsons förslag, i följd hvaraf den föreliggande paragrafen blifvit godkänd med den förändring, att framför siffran 5,500 insattes ordet »högst.»

§§ 12 och 13, den särskilda rubriken till §§ 10—13, äfvensom §§ 14—17 godkändes.

§§ 18, 19 och 20 lydte, enligt Utskottets förslag sålunda:

§ 18.

Vid *fotfolket* skall finnas följande *fast aflönade* befälspersonal:

26 öfverstar, regementschefer,

26 öfverstelöjtnanter,

72 majorer,

26 regementsqvartermästare,

76 regementsadjutanter,

392 kaptener,

686 löjtnanter,

306 fanjunkare,

2,007 sergeanter,

2,011 korpraler,

3,532 vice korpraler, tillhörande stammens nummerstyrka.

Desutom beräknas följande *värnpligtige* befälspersonal vara att tillgå:

972 officerare,

958 underofficerare och

791 vice korpraler.

§ 19.

Vid *rytteriet* skall finnas följande *fast aflönade* befälspersonal:

6 öfverstar,

6 öfverstelöjtnanter } deraf 10 regementschefer,

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

10 majorer,
10 regementskvartermästare,
10 regementsadjutanter,
70 ryttmästare,
140 löjtnanter,
60 fanjunkare,
305 sergeanter,
305 korpraler,
420 vice korpraler, tillhörande stammens nummerstyrka.

Dessutom beräknas följande *värnpliktiga* befälspersonal vara att tillgå :

110 officerare och
100 underofficerare.

§ 20.

1. Vid *fältartilleriet* skall finnas följande *fast aflönade* befälspersonal :

6 öfverstar, regementschefer,
8 öfverstelöjtnanter,
17 majorer,
102 kaptener,
160 löjtnanter,
89 styckjunkare,
358 sergeanter,
360 konstaplar,
365 vice konstaplar, tillhörande stammens nummerstyrka.

Dessutom beräknas följande *värnpliktiga* befälspersonal vara att tillgå :

97 officerare,
55 underofficerare och
53 vice konstaplar.

2. Vid fästnings- och positions-artilleriet skall finnas följande *fast aflönade* befälspersonal :

1 öfverste, regementschef,
2 öfverstelöjtnanter, hvaraf en bataljonschef,
4 majorer,
22 kaptener,
47 löjtnanter,
22 styckjunkare,
88 sergeanter,
88 konstaplar.

138 vice konstaplar, tillhörande stamtruppens nummerstyrka.

Dessutom beräknas följande *värnpliktiga* befälspersonal vara att tillgå :

20 officerare,
18 underofficerare och
81 vice konstaplar.»

Herr Danielson hade i sin merberörda reservation föreslagit:

i afseende på § 18:

»att antalet befäl vid fotfolket skall, med reservens indragning,

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

minkas med så väl fast aflönadt som värnpliktigt; och skall minskningen ega rum på det sätt, att för hvar och en af de uteslutna reservbataljonerna afräknas befäl till lika stort antal och i samma proportion mellan fast aflönadt och värnpliktigt, som vid hvarje bataljon af fälttrupperna af sådant befäl skulle finnas anstaldt.»

i afseende på § 19:

»att den föreslagna befälspersonalen vid rytteriet måtte minskas så väl i afseende på fast aflönade som värnpliktige *dels* med anledning af rytteriets nedsättning med 2 regementen och *dels* med anledning af reservsqvadroneernas borttagande i den proportion för hvarje regemente och sqvadron, som är beräknad för dessa regementens fälttrupper;»

samt i afseende på § 20:

»att den föreslagna befälspersonalen vid artilleriet skall minskas så väl i afseende på fast aflönade som värnpliktige *dels* med anledning af indragning af 11 reservbatterier och *dels* med anledning af den minskning i positionsartilleriets styrka, som af ändringen i § 5 är föranledd, i den proportion, som är beräknad för fältartilleriets liniebatterier.»

Efter föredragning af § 18 yttrade

Herr Danielson: I anledning af det beslut, Kammaren fattat rörande 1:sta §, anhåller jag, att Kammaren i afseende å den nu föredragna må besluta den förändring, jag i min reservation föreslagit, nemligen »att antalet befäl vid fotfolket skall, med reservens indragning, minskas med så väl fast aflönadt som värnpliktigt; och skall minskningen ega rum på det sätt, att för hvar och en af de uteslutna reservbataljonerna afräknas befäl till lika stort antal och i samma proportion mellan fast aflönadt och värnpliktigt, som vid hvarje bataljon af linietrupperna af sådant befäl skulle finnas anstaldt»; bedjande jag härvid endast få påpeka, att i detta mitt förslag, sådant det finnes infördt i den vid utlåtandet fogade reservation, oriktigt i sista raden står *fälttrupperna* i stället för *linietrupperna*, hvilket jag nu begagnar tillfället att rätta.

Friherre Leijonhufvud: Jag tillåter mig endast anmärka, att Herr Danielsons anmärkningar äro fullkomligt grundlösa och falska.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll det förslag till beslut i fråga om förevarande paragraf, som blifvit framstaldt i Herr Danielsons hithörande reservation; dock med den förändring, att det i förslaget förekommande ordet »fälttrupperna» utbytes mot ordet »linietrupperna.»

Rörande § 19 anförde

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

Herr Danielson: I anledning af Kammarens beslut rörande paragraferna 1 och 4 får jag föreslå, att med afseende å den nu föredragna paragrafen 19 Kammaren ville besluta, att den deri föreslagna befälspersonalen vid rytteriet måtte minskas så väl i afseende på fast aflönade som värnpliktige *dels* med anledning af rytteriets nedsättning med 2 regementen och *dels* med anledning af reservsqvadronernas borttagande i den proportion för hvarje regemente och sqvadron, som är beräknad för dessa regementens linietrupper.

Friherre Leijonhufvud: Jag ber att få bifoga samma anmärkning, som vid den nyss föregående 18:de paragrafen.

Herr Danielson: Jag anser mig böra bifoga den anmärkningen, att då vi hos vederbörande begärde att få bestämda uppgifter, sådant förklarades vara omöjligt att lemna. Felet är således icke mitt.

Friherre Leijonhufvud: Jag tror att Herr Danielson har rätt i hvad han nu yttrade. Men vid sådant förhållande vore det väl rättare att återremittera punkten, än att alldeles på fri hand skära bort en mängd befälstjenster, utan att veta huru mau skär.

Öfverläggningen förklarades slutad. Med bifall till Herr Danielsens yrkande, antog Kammaren i hans reservation beträffande den ifrågavarande paragrafen framställda förslag, dock med den ändring deri, att ordet »fälttrupper» utbyttes mot ordet »linietrupper.»

Angående § 20 yttrade

Herr Danielson: Äfven vid denna paragraf ber jag få yrka, att Kammaren måtte bifalla den förändring, »att den föreslagna befälspersonalen vid artilleriet skall minskas så väl i afseende på fast aflönade som värnpliktige *dels* med anledning af indragning af 11 reservbatterier och *dels* med anledning af den minskning i positionsartilleriets styrka, som af ändringen i paragrafen 5 är föranledd, i den proportion, som är beräknad för fältartilleriets liniebatterier.»
Jag anhåller om bifall hertill.

Detta yrkande blef af Kammaren bifallet.

§ 21 godkändes.

§ 22.

För denna paragraf hade Utskottet föreslagit följande lydelse:

»Vid trängen skall finnas följande fast aflönade befälspersonal:
1 öfverste,

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försåret.
(Forts.)

3 öfverstelöjtnanter } bataljonschefer,
3 majorer }
6 regementsadjutanter,
30 kaptener,
60 löjtnanter,
30 fanjunkare,
180 sergeanter,
180 korpraler och
210 vice korpraler, tillhörande stammens nummerstyrka.
Dessutom beräknas följande *värnpligtige* befälspersonal vara att tillgå:
66 officerare,
84 underofficerare och
650 vice korpraler.»

Uti Herr Danielsons reservation åter var föreslaget, att paragrafen måtte varda så lydande:

»Vid trängen skall finnas följande fast aflönade befälspersonal:

1 öfverste,
1 öfverstelöjtnant,
2 majorer,
3 regemensadjutanter
15 kaptener,
30 löjtnanter,
90 sergeanter,
90 korpraler,
105 vice korpraler, tillhörande stammens nummerstyrka.
Dessutom beräknas följande värnpligtige befälspersonal vara att tillgå:
33 officerare,
42 underofficerare,
325 vice korpraler.»

Herr Danielson yttrade: Med anledning af hvad Kammarén beslutat i paragrafen 7 anhåller jag, att denna paragraf måtte förändras i öfverensstämmelse med min reservation, så lydande:

Vid trängen skall finnas följande fast aflönade befälspersonal:

1 öfverste,
1 öfverstelöjtnant,
2 majorer,
3 regemensadjutanter,
15 kaptener,
30 löjtnanter,
90 sergeanter,
90 korpraler.
105 vice korpraler, tillhörande stammens nummerstyrka.
Dessutom beräknas följande värnpligtiga befälspersonal vara att tillgå:
33 officerare,
42 underofficerare,
325 vice korpraler.

Friherre Leijonhufvud: Om jag hörde rätt, strök Herr Danielson ut alla fanjunkarne. Jag undrar hvad anledningen kan vara dertill.

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.*
(Forts.)

Herr Danielson: Jag ber få rätta detta i så måtto, att efter »30 löjtnanter» ingår »15 fanjunkare.»

Öfverläggningen var slutad. Kammaren beslöt, att paragrafen skulle erhålla sådan lydelse, som i Herr Danielsons reservation föreslagits, dock att ibland den i reservationen upptagna befälspersonalen skulle tilläggas 15 fanjunkare.

Den särskilda *rubriken* till §§ 14—22 godkändes.

§ 23.

Herr Danielson yttrade: Jag ber att, då Kammaren fattat beslut vid föregående paragrafer om ändring dels i rytteriets styrka och dels i afseende å artilleri- och ingenjörtrupperna, få anhålla, att denna paragraf måtte återremitteras för erhållande af den ändring, som må i afseende å spelet vara nödig.

Kammaren beslöt återförvisa paragrafen till Utskottet.

§ 24.

I fråga om denna paragraf anförde

Herr Danielson: Jag anhåller endast, att Herr Talmannen vid denna paragraf ville framställa proposition på återremiss.

Paragrafen återremitterades.

§ 25.

Herr Danielson: Äfven här jag ber om proposition på återremiss.

Kammaren återremitterade paragrafen.

§ 26.

Herr Danielson yttrade: Då äfven denna paragraf kommer att bero af det beslut, Kammaren fattat, ber jag jemväl här om proposition på återremiss.

Paragrafen återförvisades till Utskottet.

§ 27 godkändes.

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

§ 28 hade denna lydelse:

»Vid trängen skola finnas fast aflönade:
36 trumpetare.

Dessutom beräknas 132 värnpliktige trumpetare vara att tillgå.

Sedan föredragning häraf skett, anförde

Herr Danielson: Då här är ganska enkelt att formulera ett ändringsförslag, anhåller jag att paragrafen måtte bifallas med den förändring, att i stället för 36 trumpetare måtte bestämmas ett antal af 18, och att i andra momentet siffran 132 förändras till 66.

Kammaren godkände den lydelse af paragrafen, som Herr Danielson sålunda föreslagit.

Den särskilda rubriken till §§ 23—28 godkändes.

§ 29.

Herr Danielson yttrade: Jag anhåller om återremiss af denna paragraf.

Paragrafen blef återremitterad till Utskottet.

Rörande § 30 yttrade:

Herr Danielson: Då Kammaren beslutit nedsättning af rytteriets styrka, ber jag att också denna paragraf må till Utskottet återremitteras.

Paragrafen återremitterades.

§ 31.

Herr Danielson: Då denna paragraf äfven kommer att undergå någon förändring med afseende å det beslut Kammaren fattat, ber jag äfven om återremiss af densamma.

Kammaren beslöt återremittera paragrafen.

§ 32 lydde som följer:

»Ecklesiastikstaten består af:
6 fältpastorer samt
28 regementspastorer».

Angående detta stadgande yttrade:

Herr Carl Johansson: Det förefaller mig bra besynnerligt, att

man under djupaste fred skall behöfva hålla 6 fältpastorer, då man ju dessutom har 28 regementspastorer, hvilka väl böra kunna uppehålla själavården vid armén. Då jag icke inser behöfvet häraf, yrkar jag helt enkelt att ur paragrafen måtte utgå orden »6 fältpastorer samt» och att den sålunda må erhålla följande lydelse: »Ecklesiastikstaten består af: 28 regementspastorer».

Angående förändrad organisation af landförsvaret.
(Forte.)

Herr Liss Olof Larsson: Jag ber få upplysa, att det enda fall, der landtförsvarskomitén verkligen sparat något, är just i fråga om den s. k. själavården för armén. Det förhåller sig nemligen så, att för närvarande utgå härtill omkring 82,000 kronor om året, men efter landtförsvarskomiténs af Kongl. Maj:t antagna förslag är detta anslag nedsatt till 27,100 kronor. Man har sålunda nedsatt anslaget betydligt, då man minskat detsamma till mer än halfva beloppet. Nu kan man visserligen säga, att det just icke kan tjena till något att under fredstid, då armén är hemma, hafva sådana fältprester, men alldeles detsamma skulle kunna sägas om fältintendenturer och andra tjänster, som endast äro beräknade för krigstid. Det förefaller mig därför som om man borde kunna bifalla Kongl. Maj:ts förslag åtminstone i denna punkt, det enda område der man verkligen sparat och sparat mycket, i synnerhet då beloppet ju är ganska ringa. Jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Carl Johansson: Jag håller visst landtförsvarskomitén all möjlig räkning för, att den sparat så mycket den kunnat, men jag har ändå icke erhållit svar på hvad dessa 6 fältpastorer skulle göra i fredstid, och till dess jag fått nöjaktig upplysning derom, måste jag vidhålla mitt yrkande, att dessa sex tjänster måtte utgå ur förslaget.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Sedan Herr Talmannen framställt propositioner enligt de gjorda yrkandena, godkände Kammarén paragrafen oförändrad.

§ 33.

Herr Danielson anförde: Jag är icke rätt säker, huruvida i följd af Kammaréns redan fattade beslut någon nedsättning kan ega rum i hvad Utskottet här föreslagit; men för att frågan måtte hållas öppen, anhåller jag att Kammarén ville till Utskottet återremittera denna paragraf.

Paragrafen återförvisades till Utskottet.

§ 34.

Herr Danielson: I följd af Kammaréns förut fattade beslut torde någon nedsättning kunna ske i fråga om antalet förvaltare, och jag anhåller därför, att äfven denna paragraf måtte till Ut-

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

skottet återremitteras, för att saken der må kunna tagas i närmare skärskådaude.

Kammaren återremitterade paragrafen.

§ 35.

I fråga härom anfördes af

Herr Danielson: Som herrarne' finna, måste, med anledning af Kammarens förut fattade beslut, åtskilliga ändringar vidtagas äfven med denna §, hvarför det lämpligaste torde vara att densamma i sådant syfte återremitteras. Dock synes det mig som om Kammaren redan nu skulle kunna besluta, att antalet handverkare vid trängen, hvilket är föreslaget till 24, nedsättes till 12. På samma gång således som jag anhåller att Kammaren nu måtte fatta beslut härom, yrkar jag att paragrafen i öfrigt återremitteras.

Herr Sven Nilsson: För min del åter finner jag det vara lämpligast att § i sin helhet återremitteras, då ju Kammaren i alla fall blir i tillfälle att fatta beslut om den sak, som den föregående talaren angaf. Det skulle möjligen kunna blifva förenadt med vissa olägenheter, om Kammaren nu skiljer paragrafen och fattar ett definitivt beslut i en del, men återremitterar endast en del af paragrafen, och yrkar jag därför att densamma i sin helhet återremitteras.

Paragrafen blef återförvisad till Utskottet.

§ 36, den särskilda *rubriken* till §§ 29—36, *rubriken* under Art. I, äfvensom §§ 37—39, samt *rubriken* under Art. II godkändes.

Den vidare föredragningen af det föreliggande lagförslaget uppsköts till nästa sammanträde.

§ 2.

Föredrogs och godkändes Bevillnings-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelse, N:o 33, till Konungen i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ändring i Kongl. kungörelsen angående kurhusafgiftens upphörande och införande af en allmän sjukvårdsafgift, den 26 Augusti 1873.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.